

126539

156230

Govor,

ki ga je govoril č. gosp. I. Tul, mašnik iz Trsta, na Katoliškem shodu dne 26. do 28. avgusta 1906.

I. Za izseljence.

Ko vidimo, da se dan za dnevom toliko naših ljudi seli v tuje kraje, se nam dozdeva, da so pesnikove besede nekako zastarele in prišle ob veljavo. Ko zremo veliko število slovenskih izseljencev, se nam vsiljuje misel, kakor da bi sedaj naša zemlja ne bila dovolj zdrava, kakor da bi njena lega ne bila več prava, kakor da bi naš ne moglo več hraniti naše polje, naši vinogradi, naše gore, naše morje (kako malo koristi imamo Slovenci od morja, — trgovina, ribarstvo, kopelji), naša ruda, kupčija in da bi se vsled tega morali obračati v novi svet po vsakdanji kruh.

Morda pa smo krivi mi sami. Ko bi ne bili več „za uk prebrisane glave“, bi bilo težko pomoči, a na vsak način moramo biti „pridni“.

Lahko pa, da tiči vzrok, pravijo nekateri, tudi v vladi, ki nam premalo pomaga, posebno s šolami in podporami, tako da nas naša zemlja ne more več rediti, ali pa dopušča, da nam tujei trgajo kruh iz ust.

„Stvarnica nam ponuja vse“, kar je potrebno za naš obstanek, „le zamuditi ne smemo okoristiti se ž njo“.

Vlada nam mora seveda iti na roko, da dobimo dovolj šol, posebno strokovnih in da smo varni v svojih podjetjih pred tujei.

Sami pa bodimo pridni in živimo po sv. veri, da si zagotovimo tudi božji blagoslov. Ne dajmo se slepiti po sleparjih, ki nam obetajo v Ameriki srečo in blagostanje. Ni vse zlato, kar se sveti. Že dosti ljudi je šlo v novi svet v upanju, da pomagajo sebi in svojem — a bili so razočarani. Držimo se tedaj, kolikor le moremo rodni tal in ne zapuščajmo jih, ako ni skrajna sila.

To vemo posebno mi ob sinji Adriji, ki smo priča vsem tujcem, ki prihajajo v Trst, da bi uničili slovenski rod.

II. Če že potuješ, potuj skozi Trst!

Poglavitno pravilo naše bodi: „Ostani doma!“ Toda tudi to pravilo ima za poedince lahko izjemo. Tupatam se zgodi, da marsikdo je prisiljen, kakor sam meni, zapustiti svojo domovino in si iskati nove, če ne za vse žive dni, vsaj za nekaj let. Ko se je že sam odločil za ta korak po treznem premišljevanju, temu kličemo: „Bodi previden, kod potuješ, ker so ponekod nevarnosti za naše izseljence večje kot drugod. Poskrbi si potrebnih navodil in vozni listek le od *Rafaelove družbe*, ki je ustanovljena, da brani katoliške izseljence.

Podružnici dunajske „Rafaelove družbe“ se nahajata v *Ljubljani* in v *Trstu*, a dobro bi bilo, ko bi se ustanovila vsaj kaka zastopništva tudi po drugih slovenskih krajih. Neizogibno potrebno pa je, ustanoviti novo podružnico družbe na Reki. Ker pa je poslovanje družbino brezplačno, treba je imeti mnoge udov, ki naj bi z udnino podpirali družbo. Seznanimo svoj narod s to družbo.

Ko se je slovenski izseljenec dal od „Rafaelove družbe“ zadostno poučiti, naj se v *Kraju Trstu* na ladjo „*Avstrijskega delniškega parobrodnege društva Austro-Amerikana*“.

Trst je za vkrcanje slovenskim izseljencem najpripravnejši kraj radi tega, ker

1.) v Trstu smo mi doma in odtod do Amerike je le ena sama meja, morska gladina;

2.) v Trstu imamo „Avstrijsko parobrodno društvo“ in na ladji ostanemo vedno do Amerike pod avstrijskim nadzorstvom;

3.) v Trstu lažje uredimo svoje dušne stvari (v Trstu imamo v štirih župnijskih cerkvah slovensko službo božjo, petje, blagoslov, pridige);

4.) v Trstu ima to parobrodno društvo lasten „dom za izseljence“, v katerem dobi do 2000 ljudi zdravo stanovanje in tečno hrano, predno odpluje parobrod;

5.) v Trstu ni treba menjavati avstrijskega denarja;

6.) v Trstu skrbi to društvo, da se izseljenci opozarjajo na važne stvari v umljivem domačem jeziku (bodisi v napisih, kakor tudi v govoru). Poveljniki, postrežniki, pazniki in zdravniki umevajo naš jezik in med njimi je dosti naših ljudi;

7.) vodstvo društva je zagotovilo. Prevzvišenemu tržaškemu škofu, da priredi posebno dvorano za katoliško kapelo;

8.) važno je, daje na ladjah tega društva „domača kuhinja“ in kdor ni še abstinent, dobiva na ladji dvakrat na dan tudi vino;

9.) ladje tega parobrodnega društva so najmodernejšega sestava in laže klubujejo morskemu elementu;

10.) društvo je izdalo posebna navodila za agente. Iz teh strogih navodil je razvidno, da ščiti društvo izseljence in da jih brani pred izkoriščevalci. Agent ne sme nikogar nagovarjati, da gre v Ameriko in sme začeti pogajanje le z onim, ki se je že sam odločil za izseljenje;

11.) to parobrodno društvo se je ustanovilo šele pred dvema leti, a deluje s svojimi 27 ladjami zelo dobro, tako da odpre v zvezi z avstrijskim Lloydom prihodnje leto novo vozno črto tudi v Južno Ameriko (dosedaj je vozilo le v Severno);

12.) društvo vpoštevaa, da so izseljenci, katere prevaža, ponajveč slovanske narodnosti (tudi izven Avstrije, n. pr. iz Rusije in Balkana);

13.) mogoče se bode s časom doseglo tudi to, da bodo izseljence spremljali posebni dušni pastirji. (Španske ladje imajo posebne prostore za bogoslužje. Pri nas imajo to le romarske ladje, na katerih je vsak dan po več sv. maš.) Sedaj je poveljnik ladje sam, ki navadno krščuje na potovanju rojene otroke.

V mesecu maju (letos) sta odpotovali v Ameriko med drugimi dve slovenski dekleti iz Kranjskega po neki tuji parobrodni družbi in potem v New York. Dotični agent je po tretji osebi razpečal dosti listkov med Slovenci in tako spravil z lepimi obljubami tudi ti dve dekleti v Ameriko. Za tretji razred je zahteval 250 kron, ko stane vožnja iz Trsta navadno 180 do 185 kron. (V drugem razredu se plača 300 kron, v prvem 350 kron.)

Na ladji so imeli potniki jako slabo hrano, a tolažili so se, da bo tam bolje.

Kako se poedinim sedaj godi, ne vemo, le toliko znamo, da je šla ena teh mladenk z nekim moškim naprej od New Yorka, medtem, ko so drugo zaprli v neko sobo in jo imeli zaprto cel mesec. Koncu meseca so jo spravili zopet na ladjo — in jo odvedli — nazaj v njeno domovino. Koliko je sirota na tej vožnji pretrpela, se ne da povedati. A najbolj jo je mučilo, ko ni bilo na ladji žive duše, ki bi umela njen jezik slovenski. Prišla je vsa izmučena in zbegana nazaj, in še sedaj ne ve, zakaj so jo toliko časa imeli zaprto in zakaj so jo potem sploh pripeljali nazaj v Evropo. Kolikor smo mogli spoznati in izvedeti, ni pri tej osebi nobenega zadržka, ki bi jo po američanski postavi izključil od novega sveta.

Ko bi se ta izseljenka obrnila do „Rafaelove družbe“ za svēt in pomoč in ko bi potovala čez Trst, bi se ji kaj takega gotovo ne pripetilo tako lahko.

Dotičnega agenta se že zasleduje. To je le en slučaj, toda koliko jih je, katerih ne zvemo! Zatorej izseljenci pozor!

„Družba sv. Rafaela“ daje svojim zavarovancem posebne priporočilne listke, katere je treba vidno nositi (n. pr. na klobuku), potem poznajo družbini zaupniki izseljence, za katere hočejo skrbeti. Zaupniki nosijo za znak posebno sidro na klobuku ali na prsih. K temu se opaža, da je ta znesek še nezadosten. Kdo ima tako dobre oči, da bi zaupnika takoj spoznal? Svetovati bi bilo morebiti posebne kape v živih barvah, ali celo obleko, ali zastavo; po teh znakih bi izseljenci lažje zadeli svoje zaupnike toliko v Trstu, kolikor v Ameriki. Ob prihodu izseljencev v Trst bi zaupnik najel kakega človeka in ga tako opravil, da bi ga ljudje takoj spoznali po omenjenih znakih. Ravnotako bi se moralo zgoditi v New Yorku.

Za izseljence je mnogo vsakovrstnih nevarnosti že na potovanju.

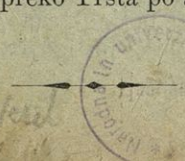
Julija meseca je ameriška država vrnila nad 600 izseljencev, ki niso imeli vseh postavnih lastnosti. Zato ponavljam, „ostani doma“ in „če že moraš potovati, potuj skozi Trst na avstrijskih ladjah pod varstvom „Rafaelove družbe“. Priporočamo posebno duhovnikom knjižico „Kažipot za izseljence“, ki jo je izdal škofijski odbor „Rafaelove družbe“ v Ljubljani.

Trst ima velik pomen ne le za nas obmorske Slovence, ki prihajamo z morjem v dotiko, s svetom, in mu oznanjamo, da prebiva tu naš rod, temuč tudi za vse druge Slovence, ki prihajajo v Trst na delo ali pa ki se čez Trst izseljujejo. Važen je Trst za slovensko trgovino, ker po njem uvažamo tuje pridelke in izvažamo svoje. Končujem:

„Buči morje adrijansko,
Ostaneš nam slovansko“ —
„Če naše ljudstvo bo krščansko.“
„O le naprej, o le naprej,
Tja do srečnih krajev mej!“ —

Slovenec dne 8. novembra 1906, št. 256, piše:

Sleparski agenti. Vnebovpijoča krivica se je zgodila četi izseljencev, ki jih je zbiral agent, da bi šli potem neke tuje proge v Brazilijo. Ko jih je nabral za en parnik, je ta odplul proti Kaplandu in jih je tam izkreal. Med njimi je tudi več naših rojakov, zlasti iz hrenoviške župnije. Državnim poslancem priporočamo ta dogodek in naj store v varstvo naših rojakov primerne korake; Slovence pa znova svarimo, naj se ogibljujejo potov takih zapeljivih agentov; izseljenci naj rajši potujejo preko Trsta po avstrijski progi v tuji svet.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

00000523415

